

Reizen in het Duister

verslag van een humanitaire missie in Oekraïne van 2 tot en met 6 december 2022

geschreven door A.B. (André) de Jong

Het is een zonovertogen dag geweest, deze eerste december, maar als ik rond vier uur lokale tijd het dorpje Serne binnenrijd begint het al weer te schemeren. Zonder problemen rijd ik over de hobbelige wegen naar het huis van onze vriend Sandor en zijn vrouw Oksana. Het is al weer de vijfde keer dit jaar dat ik hier kom dus de wegen in dit dorpje zijn voor mij inmiddels net zo vertrouwd als in Hattem. Maar waar dit normaal gesproken voor mij een eindbestemming was na een 1700 kilometer lange route over de snelwegen van Duitsland, Tsjechië, Slowakije en Hongarije is het nu een beginpunt van een minstens zo lange route diep het land in. Met Sandor heb ik via de telefoon plannen gesmeed om met een lading hulpgoederen in zijn Renault Master richting de net bevrijde gebieden rond Kherson te rijden, een regio die hij goed kent en waar hij vele vrienden heeft. Daarna willen we doorrijden naar de Dnipro regio in het oosten van het land waar een deel van de hulpgoederen die door de SOP (Stichting Oekraïne Projecten) naar Oekraïne zijn gestuurd terecht zijn gekomen.

Als ik het huis binnenstap slaat de warmte me tegemoet. Er is niemand aanwezig maar de haard in de keuken brandt volop. Als ik in het halfduister op zoek ga naar het lichtknopje gebeurt er niks. Geen stroom. Met mijn meegenomen hoofdlampje ga ik op zoek naar lucifers om de her en der staande kaarsjes aan te steken. Ik was er al op voorbereid dat er vrijwel geen stroom meer is. Soms de hele dag. Soms een paar uur. En wanneer de stroom aangaat? Niemand die het weet. Er zit niets anders op dan je er op aan te passen. Maar dat is lastig. Want geen stroom betekent ook geen kraanwater. En geen internet. Meestal neem ik gelijk na binnenkomst via whatsapp contact op met Sandor om te vragen waar hij uithangt. Nu wacht ik maar rustig af en breng mijn bagage en meegenomen pakjes naar de logeerkamer.

Een half uur later komt Oksana binnen lopen met zoon Kamil en niet veel later Sandor. De werkdag zit er weer op en in de behaaglijke warmte van de keuken vertellen Oksana en Sandor over het leven in Oekraïne zonder stroom. Over alle ongemakken die daarbij horen en alle vanzelfsprekendheden die in een keer zijn weggevallen. Hoe en wanneer doe je bijvoorbeeld de was?

Dan ontvouwt Sandor de plannen voor de komende dagen. Morgenochtend eerst de bus schoonmaken, daarna de spullen laden en als het even kan nog voor de middag vertrekken want het eerste doel, een motel nabij Uman ligt op minimaal tien uur rijden. Als we daar vroeg vertrekken moeten we het kunnen redden om in het dorp Bilozerka aan te komen en de spullen te lossen en voor het invallen van de duisternis (èn het ingaan van de avondklok!) het gebied weer te verlaten.

Ambitieuze plannen en een hoop kilometers! Daar was ik wel op voorbereid maar ik ben niet op de hoogte van een avondklok. En waar Bilozerka precies ligt? Als ik het probeer op te zoeken op m'n iPad kom ik niet veel verder doordat ik offline ben maar volgens Sandor ligt het ergens in de delta van de Dnjepr niet al te ver van Kherson stad. Door de aanhoudende beschietingen aldaar en elders in de regio is het beter een

overnachting in het dorp te voorkomen. Daarvoor wijken we uit naar een verder gelegen dorpje waar het rustiger is. Maar dat is van latere zorg. Laten we er eerst maar eens zien aan te komen.

Na een gezellige avond en een maaltijd zoeken we al vroeg het bed op. Maar als rond elf uur opeens de lamp aanspringt op m'n kamer kan ik het toch niet laten om even op Google maps te bekijken waar we eigenlijk precies heengaan. Bilozerka heb ik al snel gevonden, inderdaad nabij de delta van de Dnjepr aan een vrij groot meer en best wel dicht in de buurt van de stad. En wat een afstand! Ruim 1100 kilometer! Dat gaat nog een hele tour worden. Snel zoek ik nog wat andere dingen op en check ik mijn mail. Maar heel lang krijg ik daar niet de tijd voor want voor middernacht valt de stroom al weer weg en zoek ik m'n bed weer op.

Het voorgestelde schema van Sandor loopt de volgende dag ietwat vertraging op maar even na de middag zijn we klaar voor vertrek. De bus zit tot de nok toe vol met hulpgoederen waaronder veel voedsel, kleding en een tiental aggregaten. Ook pompen we de banden nog even op waarbij het me opvalt dat de rechter voorband wel heel erg zacht is. Ik merkte tijdens het laden dat Oksana best wel nerveus is over onze eindbestemming. Het leek Sandor het beste om maar niets te zeggen over onze plannen voordat ik er was om het thuisfront niet al te lang te verontrusten. Als we afscheid nemen drukt ze me op het hart goed op te passen want het is daar geen grap. Zoon Kamil heeft ondertussen nauwelijks oog voor ons en is druk in de weer om de laatste visjes uit de vijver naast de opslagruimte van de boerderij te vissen.

Eenmaal onderweg merken we al snel dat de bus toch wel erg zwaar beladen is. Natuurlijk wil je zo veel mogelijk spullen met je meebrengen als je toch die kant opgaat maar het moet je natuurlijk niet in de problemen brengen. Je kunt beter aankomen met een halve buslading dan halverwege stranden met een volle bus. Daardoor gaan we niet al te snel, zeker in het begin op de glooiende route door de Karpaten tussen Mukatsjeve en Stryi. Daarna komen we in een vlakker landschap terecht maar wel op kleinere wegen. Met de invallende duisternis stuiten we even voorbij het dorpje Vovchatychi op wegwerkzaamheden. De weg richting Rohatyn blijkt geheel afgesloten te zijn. Het bord aan het begin van de weg hebben we blijkbaar over het hoofd gezien. Als het er al stond. Het is balen maar er zit niets anders op dan om te keren en via een flinke omweg en een slecht wegdek komen we met een dik uur vertraging alsnog uit in Rohatyn en de hoofdweg richting Ternopil.

Het is dan al lang en breed donker wat het rijden er niet makkelijker opmaakt. Door het ontbreken van stroom brand er geen enkele straatverlichting. Gelukkig beschik ik over een paar goede (nacht)ogen en geconcentreerd laveer ik de, door het gewicht licht zwabberende bus, over de donkere wegen. Ondertussen regelt Sandor met hulp van Oksana een andere overnachtingsplek. Mede door de opgelopen vertraging is het originele doel vrijwel onhaalbaar geworden. Gelukkig lukt het om te boeken maar, zo waarschuwt de receptioniste, als er geen stroom is betekent dat ook geen verwarming. Terwijl we door de vrieskou over het asfalt schieten maak ik me in gedachten al op voor een fris nachtje.

Maar dat blijkt nog best mee te vallen! Bij aankomst om half elf in het tussen Chmelnitski en Vynnitsja gelegen dorpje Deakivtsi blijkt de hotelkamer comfortabel en op temperatuur te zijn. Er is weliswaar geen

stroom maar in de uren voor onze aankomst wel en dus heeft de verwarming lekker staan loeien. Dat mag ook wel omdat buiten de temperatuur tot onder de min vijf gezakt is. Voor de zekerheid heb ik toch maar mijn slaapzak meegenomen uit de bus. Een voorbereid mens telt voor twee.

Als ik om zes uur opsta is er zowaar stroom en kan ik nog warm douchen ook! Een luxe in dit land waar je maar beter gebruik van kan maken. Als ik bij de bus aankom zit Sandor al klaar voor vertrek. De motor is al opgewarmd en als ik me naast hem installeer meldt hij met enige zorg dat we zo snel mogelijk op zoek moeten naar een benzinepomp met een compressor. Als ik eventjes uitstap zie ik meteen het probleem. De rechter voorband is erg zacht. Als dat maar goed gaat...

In het dansende licht van de koplampen ontvouwt zich een mooi winters landschap en door een haag van glinsterend berijpte bomen rijden we over de donkere wegen op zoek naar een benzinepomp. Maar dat is nog niet zo eenvoudig in dit land. Veel pompen zijn gesloten vanwege de stroomvoorziening en bij de eerste drie wel werkende benzinstations vangen we bot. Er is wel brandstof en koffie maar geen lucht. Pas even na Vynnitsja lukt het ons om de band op te pompen. Hopelijk gaat het vanaf nu weer een tijd goed...

We schieten lekker op deze dag. Het is gelukkig niet glad en de hoofdwegen liggen er goed bij met regelmatig stukken tweebaansweg zodat we de langzamere vrachtwagens kunnen passeren. Om de grote steden heen liggen mooie transit routes zodat we niet de drukke centra hoeven te doorkruisen. Even na Uman slaan we de vierbaansweg op richting Odessa en na een kilometer of veertig pakken we de weg richting Pervomajsk. Vlak voor deze stad merken we bij een spoorwegovergang dat het weer foute boel is met de band. Als we even stoppen zien we dat de band al bijna op de velg hangt. Dit gaat niet lang meer goed, zoveel is wel duidelijk. Er zit niets anders op dan een garage te vinden om het lek te dichten. Als we Pervomajsk binnen rijden krijgen we te maken met de eerste serieuze controlepost. Paspoorten worden gecheckt, het laad document wordt bekeken en er wordt geïnformeerd naar de reisbestemming. Sandor vraagt gelijk even naar een garage en dat is hard nodig ook. Want bij iedere oneffenheid in de weg horen we nu een verontrustend schurend geluid. Pervomajsk komt wat dat betreft geen minuut te laat.

Toch duurt het nog even voor we een garage vinden die de benodigde tools in huis hebben om de klus te kunnen klaren. Bij de vierde poging is het raak. Ze hebben een goede pneumatische krik en de bedrijvig ogende twintiger Pavlo durft het wel aan. Vol enthousiasme gaat hij in de vrieskou aan het werk. Zijn vader komt af en toe een kijkje nemen en lijkt nog niet al te zeker of de klus geklaard kan worden, zeker gezien het gewicht van de bus. Met de grootste moeite krijgt Pavlo de moeren losgedraaid. Eentje is zo vastgeroest dat hij alle trucjes nodig heeft om ook deze los te krijgen. Sandor en ik kijken ondertussen blauwbekkend toe. Gelukkig zitten we nabij het busstation en een aangenaam warm koffietentje. En ze hebben nog stroom en wifi ook!

Met een kop koffie in de hand neem ik de kans te baat om contact te leggen met de wereld en het thuisfront op de hoogte te stellen van onze reis tot dusverre. Na een half uur bel ik Sandor op die het goede nieuws heeft dat de band gerepareerd is. Maar er is ook slecht nieuws. De achterbanden zijn zo afgesleten dat zowel

vader als zoon ervan overtuigd zijn dat verder rijden onverantwoord is. Met deze banden ga je Kherson echt niet redden.

Even later zit ik met Pavlo (Pasja voor vrienden) in zijn bus op weg naar een banden boer ergens in een buitenwijk van de stad. In gebrekkig Engels vertelt hij me hoe het leven is in Pervomajsk. Het is lastig met twee uur stroom per dag en de economie ligt op z'n gat maar al te veel klagen wil hij niet. Veel van zijn vrienden zitten aan het front en als je die verhalen hoort dan weet je dat het nog veel erger kan dan monteur zijn in Pervomajsk. Op de achtergrond klinkt het gehuil van het luchtalarm. Als ik hem er naar vraag maakt hij met zijn hand een wegwerp gebaar. Die gaat elke dag zegt hij lachend en als je daarvoor iedere keer naar de schuilkelder moet dan staat alles stil.

Bij de banden boer hebben ze gelukkig de juiste maat. Wel schrik ik even van het bedrag maar ik vrees dat we geen keuze hebben. Na aankomst bij onze bus gaan vader en zoon gelijk aan de slag en lopen Sandor en ik weer naar het koffiehuis. Over hoe lang het gaat duren kunnen ze weinig zeggen maar Pavlo gaat zijn stinkende best doen. Het maakt ook niet uit. Als het maar goed komt! Ondertussen tikt de tijd weg en Sandor houdt telefonisch ook zijn vrienden op de hoogte in Bilozerka en het nabij gelegen dorpje waar we hopen te overnachten. Sandor gaat al gauw weer terug naar de garage om te kijken of het al opschiet en een half uur later krijg ik het goede nieuws dat de boel gefikst is. Het hele oponthoud heeft ons dik twee uur gekost maar het belangrijkste is dat we verder kunnen! En met twee nieuwe achterbanden en een gerepareerd voorwiel gaan we vol vertrouwen door richting Kherson.

Bijscript foto: onze supermonteur Pavlo!

Sandor geeft aan vanaf nu te willen rijden vanwege de vele roadblocks die nu zullen volgen. Ook vertelt hij me dat hij besloten heeft om de nacht door te brengen bij Nina en Arkadij in Bilozerka. Hoewel vlakbij Kherson stad en binnen het bereik van de artillerie is het er relatief veilig de laatste weken. En in tegenstelling tot zijn vrienden die net buiten deze zone zitten hebben ze in Bilozerka wel sinds kort weer gas en dus verwarming. En bovendien genoeg ruimte om ons te herbergen! Gezien de snijdende kou is de verwarming een winnend argument. En wat de veiligheid betreft vertrouw ik maar op de woorden van Sandor en Nina. Het besluit om dit avontuur aan te gaan heb ik al twee weken geleden genomen in mijn comfortabele appartement in Amsterdam. En terug komen van dat besluit is nu, zo voel ik het, geen optie meer. Bovendien rijden we weer! En het enthousiasme over deze ontwikkeling doet het vraagstuk over veiligheid al snel naar de achtergrond verdwijnen...

Ondertussen krijgen we te maken met de ene na de andere checkpoint. Maar vrijwel overal kunnen we als Sandor begint over een humanitair transport probleemloos doorrijden. In het dorp Voznesensk is er enige vertraging door een omleiding vanwege een ingestorte brug. In de beginfase van de oorlog, eind februari en begin maart, is er hier zwaar gevochten. Doel was onder andere controle over de nabijgelegen nucleaire installatie maar door hevig verzet werden de Russische troepen teruggedrongen. Via een pontonbrug en een vreselijk slecht stukje weg (niet veel meer dan een karrenspoor) komen we weer op de hoofdweg. Even voorbij Nova Odessa gooien we de tank vol met diesel en vullen we alle meegenomen jerrycans met benzine voor de meegebrachte aggregaten. Ook stoppen we nog bij een supermarkt voor drinkwater en een aantal biertjes voor bij het eten vanavond.

Als we verder rijden voor het laatste stuk valt de duisternis al weer in. Bij het grote verkeersknooppunt op de weg Mykolajev - Kirovograd krijgen we te maken met een controlepost en even later weer als we de weg opdraaien richting Kherson. Daarna volgt een brede vierbaansweg richting de stad die nog een kleine vijftig kilometer verder ligt. Sandor maakt me attent op het brommende geluid van de banden over het wegdek. Ten gevolge van de vele tanks die er hebben gereden is het asfalt ietwat geribbeld geraakt en het klinkt een beetje als het overschrijden van de doorgetrokken streep op een Nederlandse snelweg.

We boeken flinke vooruitgang en dat is nodig ook want rond zes uur zou de avondklok ingaan en dat is het al bijna! Als in het licht van de koplampen het welkomstbord van Kherson opdoemt raakt Sandor geëmotioneerd. Hij had niet verwacht hier dit jaar nog eens te komen. Zeker niet na alle gebeurtenissen in maart en april! Vervult van dankbaarheid rijden we verder en slaan een tijdje later rechtsaf richting het dorpje Nadezhdivka. De weg is het eerste stuk slecht en rustig laveert Sandor de bus om de grootste kuilen heen. Na Nadezhdivka tot aan de T-splitsing ligt weer een goed stuk asfalt en als we deze naderen zien we checkpoint nummer tien van de dag verschijnen.

De soldaten maken een ietwat nerveuze indruk als we naderen en degene die onze paspoorten checkt begint gelijk op hoge toon met Sandor te praten. Veel krijg ik er niet van mee maar dat er iets mis is word me al snel duidelijk. Ik bemoei me er verder maar niet mee en blijf in de auto zitten terwijl Sandor buiten aan het praten is met de leider van het viertal soldaten. Als Sandor uiteindelijk instapt krijgen we nog een paar

laatste vermanende woorden die Sandor als we even later verder mogen rijden letterlijk vertaalt: “Jullie mogen verder, maar op eigen risico! We laten je bij uitzondering door maar je mag er niet meer uit! Rijdt zo snel mogelijk naar het door jullie aangegeven adres in Bilozerka en blijf daar tot morgenochtend!” Sandor vertelt me dat de avondklok al om vijf uur was ingegaan en gezien het tijdstip van half zeven zijn we dus rijkelijk laat onderweg...

Gelukkig kent Sandor de streek op zijn duimpje en rijden we vijf spannende minuten later de verlaten straten van Bilozerka binnen. Bij het monument van de tank die ik ken van afbeeldingen van het internet slaan we rechtsaf en vervolgens links en weer rechts. Via Google maps zie ik hoe we steeds verder richting de rand van het dorp rijden nabij het grote meer dat ten oosten van Bilozerka ligt. Op een smal pad houdt Sandor halt en ik volg hem terwijl hij een deur naar een binnenplaats opent. Twee honden die achter een hek zitten beginnen als een dolle te blaffen en op en neer te springen. We lopen langs een huis naar een kleiner optrekje daarachter. Ik zie een vaag schijnsel van licht, een deur gaat open, en het volgende moment staan we oog in oog met Nina en Arkadiy. Omhelzingen volgen en warme geëmotioneerde woorden. Het stel gaat ons voor naar het grote huis. Binnen is het aangenaam warm en in een mooi gemeubileerde kamer staat een rijkelijk gedekte tafel badend in het kaarslicht. Ik voel me gelijk thuis!

Als we ons installeren aan de tafel gaat Sandor voor in gebed en dankt de heer voor het weerzien, voor de gastvrijheid, voor de rijkelijke maaltijd en bovenal voor de herwonnen vrijheid! Ik voel me al een paar uur niet al te lekker en heb geen enkele eetlust zodat ik de aardappelpuree met gebraden kippenpoten en een voorafje met rauwe vis (een lokale specialiteit) helaas aan me voorbij moet laten gaan. Wel waag ik me aan de Tallinn Balsam, een alcoholische kruidenbitter uit het Baltische Zeegebied, en een groene thee van door Nina met zorg geplukte kruiden. Ik hoop op verlichting van m'n lichamelijke ongemakken terwijl ik aandachtig de gesprekken en de verhalen volg die Sandor voortdurend vertaalt.

Bijscript foto: dineren bij kaarslicht (van links naar rechts Sandor, Arkadiy en Nina)

Wat hebben deze mensen een hoop meegemaakt in de afgelopen maanden! Zo veel ontberingen, de aanhoudende onzekerheid en ook al bijna drie maanden zonder stroom en dus ook kraanwater! Nog maar drie weken terug was het Bevrijdingsdag! Op elf november reden de Oekraïense troepen het dorpje in en was het feest! Overal stonden tafels met eten langs de weg en werden de soldaten bedolven onder omhelzingen en begroetingen. Hilarisch zijn de verhalen van de chaotische aftocht van de Russen. Verhalen over soldaten die de hele nacht voor de terugtocht doorzopen en de volgende dag zwalkend door de straten liepen op zoek naar hun contingent dat al lang en breed vertrokken was! Over achter gebleven soldaten die nog rond zouden zwerven rond het dorp en in de moerassige delta van de Dnjepr met wie het meestal niet goed afloopt als ze betrappt worden. De afkeer en woede over het gedrag van de bezetters zit er nog diep in. Tot vier keer toe werd er een inval gedaan en werd het huis overhoop gehaald. En bij iedereen in het dorp is er wel wat afgenomen zonder dat je er wat tegen kon doen. Kippen, eieren, melk, auto's, aanhangers, gereedschappen enzovoorts...

De avond vliegt voorbij en rond elven zoeken we het bed op. Ik mag de nacht doorbrengen op een uitgeklaapt tweepersoonsbed in de voorkamer maar van slapen zal weinig komen. Ik ben ronduit beroerd en maak een doorwaakte nacht door. Op de achtergrond klinkt het onophoudelijke gedreun van de artillerie en gevechten in en rondom Kherson stad. Het klinkt een beetje als de leger oefeningen op het schietterrein van Oldenbroek die ik nog ken uit m'n jeugd. Maar hoewel dit echt is dringt dit nauwelijks tot me door. Ik ben meer bezig met het gerommel in m'n maag. Als Sandor in de vroege ochtend aanklopt en informeert of het een beetje gaat zet ik m'n meest opgewekte gezicht op en dwing mezelf in de benen. Ziek op bed liggen lijkt me geen optie vandaag.

Even later zit ik aan de koffie in de keuken terwijl Nina haar man voor eieren op pad heeft gestuurd voor het ontbijt. Als Arkadij even later binnenkomt is hij in het gezelschap van een aantal burens en vrienden die ons gaan helpen met het lossen van de bus. Ondanks de hoeveelheid en niet al te veel ruimte om de spullen op te slaan weten we binnen een half uur de bus (afgezien van enkele spullen voor de vrienden elders) leeg te maken. Tijdens het ontbijt kijken we vol dankbaarheid naar de opgestapelde hoeveelheid eten, winterkleding en hygiënische producten die in de komende dagen verdeeld zullen worden onder de vele vrienden, burens en kennissen van het echtpaar. Onze missie is geslaagd!

Bijscript foto: v.l.n.r.: Nina, Sandor, Arkadiy, André en een buurman.

Om tien uur rijden we weer richting Nadezhdivka en daarna slaan we linksaf richting het dorpje Hrozove dat uit niet veel meer dan twintig huizen bestaat. Ook hier een hartelijk welkom van de Oekraïense Turk Izmail en zijn zoon die al op de uitkijk staan. Hij begint gelijk te vertellen over de granaat die ontploft is op de weg voor zijn woning en laat het huis zien van de burens dat zwaar beschadigd is geraakt. Zijn broer Anwar woont daarnaast maar zit helaas vast in het gebied ten oosten van de Dnjepr, net boven de Krim. Hij is tot nu toe niet in staat gesteld om terug te keren naar zijn huis.

Dan neemt Izmail ons mee naar de kleine zomer keuken naast het huis dat op dit moment dienst doet als woning met de op hout gestookte kachel annex kookstel als verwarming. Wonen in het grote huis is nu geen optie. Ze hebben al maanden geen gas, stroom en water maar ondanks dat hebben ze een waar feestmaal bereid voor ons! Sandor en ik mogen in een typisch traditionele setting aanliggen aan een lage salontafel die omringd is met kussens en tapijten. Er staat een dampende schaal met rijst en Pilav en daarnaast salades, noten, peulvruchten, gedroogde dadels, fruit en andere lekkernijen. Izmail spoort ons voortdurend aan om meer te eten terwijl hij thee inschenkt en met een tweetal borden met koekjes en andere zoetigheden aankomt. Het kan niet op! Ondertussen ook hier de verhalen over de afgelopen bezettingsmaanden. Over de auto die is afgepakt en de inname van melk iedere dag. Op een gegeven moment heeft hij de koe maar verkocht om van het gezeur af te zijn. Die koe had hij nu wel weer willen hebben...

Bijscript foto: te gast bij Izmail en zijn familie.

Helaas kunnen we niet lang blijven want we hebben nog heel wat plannen vandaag. Het meegebrachte voedsel, het aggregaat en de brandstof worden vol dankbaarheid in ontvangst genomen en dan nemen we afscheid van deze gastvrije mensen. Na een korte rit komen we aan in het nabijgelegen dorpje Myroliubivka waar Sandor in het verleden een tijdje een huis heeft gehuurd. Hij heeft er nog vele vrienden en wil graag kijken bij zijn voormalige buurvrouw Olja. Ook zij staat al op de uitkijk in de kou en na de nodige spullen te hebben uitgeladen lopen we naar binnen om even bij te praten. We laten onze jassen aan want het is binnen niet veel warmer dan buiten. Ook hier al maanden geen verwarming, licht of water. Ondanks ons schema neem Sandor uitgebreid de tijd om te luisteren naar de

verhalen van Olja. Ze heeft het erg zwaar gehad door de ellende van de oorlog, de bezetting en de ligging van het dorp dat maanden in de vuurlinie van het almaar verschuivende front heeft gelegen. Ze heeft maandenlang deels in de schuilkelder doorgebracht. In tranen vertelt ze over het overlijden van haar man begin dit jaar aan de gevolgen van keelkanker. Hoe verwerk je zoiets terwijl buiten de oorlog raast? Ze laat ons familiefoto's zien van man en kinderen uit gelukkiger tijden. Op een van de foto's staat het gezin van haar zoon met vrouw en kinderen. De jongste zoon zit harmonieus tussen het echtpaar in en op de voorgrond ligt een zelfbewuste jongeman die met een speelse glimlach in de camera kijkt. Hij heeft als officier deelgenomen aan de slag om Marioepol en behoorde tot de laatste overgebleven eenheden in de Azov Staal fabriek. Na de val van de stad hebben ze niks meer van hem vernomen...

Het is al na de middag als we weer op weg gaan. Even buiten het dorp ligt een door een tank plat gereden auto. Hopelijk hebben de inzittenden op tijd weten weg te komen. Op de hoofdweg naar Kherson waar we gisteren in het donker reden zien we nu pas hoeveel schade er is aangericht in de afgelopen maanden. In het dorpje Posad Prokovske zien we wat de ellende van de oorlog teweeg heeft gebracht. Vrijwel ieder huis is zo zwaar beschadigd dat het onbewoonbaar is geworden. Langs de weg gelegen winkels en een benzinstation liggen in puin. Zelfs de meeste bomen zijn flink toegetakeld en deels verkoold. Wat moet het hier tekeer zijn gegaan! En hoe moet het hier verder? Valt er hier nog wel te leven?

Foto: beschadigde huizen in Posad Prokovske. Op het asfalt zijn duidelijk de sporen zichtbaar van rupsbanden.

Niet veel later komen we bij de grote rotonde aan en waar we gisteren van de andere kant kwamen slaan we nu rechtsaf richting Kryvy Rih. Al snel val ik naast Sandor in slaap. De afgelopen uren hebben een hoop energie geveegd. Als ik wakker word rijden we al bijna Kryvy Rih binnen, een grote stad waar president Zelinski vandaan komt. Om de stad heen zijn enorme tankwallen gegraven en natuurlijk ook hier weer controleposten. Hoewel ver van het front vallen er regelmatig raketten, vooral bedoeld om de omliggende industrie en stroomvoorzieningen te vernietigen. Maar als je de stad doorkruist lijkt het leven er op het eerste gezicht zijn gewone gang te gaan. Als de avond valt stoppen we bij een tankstation even buiten de stad en neem ik het stuur over. Als we even naar binnenlopen voor een koffie valt het me weer op hoeveel soldaten er onderweg zijn in dit land. De clientèle bestaat voornamelijk uit in kaki en camouflagekleding

uitgedoste manschappen en op de wegen zie je ook doorlopend militaire konvooien, vooral na het vallen van de avond.

Het laatste stuk richting Dnipropetrovsk gaat voorspoedig, is van goede kwaliteit en hoofdzakelijk vierbaans. Voor Sandor is dit ook onbekend terrein en het is voor het eerst in jaren dat hij naar deze regio afreist. Via Sasha, een medewerker van het boerenbedrijf in Serne heeft Sandor Serafim leren kennen, een zakenman van Joodse komaf uit het boven Dnipropetrovsk gelegen Kaminsk dat ook wel bekend staat onder de naam Dniprodzherzinsk. Door de penibele situatie in het oosten aan het begin van de oorlog (De slag om Kharkov en Kiev was nog in volle gang) ontstond er een enorme vraag om voedsel, kleding, bedding en andere hulpgoederen. Gezien de urgentie is er al in Maart en later April een volle vrachtwagen met spullen uit Nederland naar Kaminsk gereden en vanaf daar verder gedistribueerd naar elders waar het hard nodig was. Deze transporten zijn daarna door gegaan, ook toen het gebied in een rustiger vaarwater kwam. Serafim speelt met een aantal vrienden een grote rol in het organiseren en faciliteren van de aankomende hulpgoederen. Hij regelde een laad en los plek, busjes voor verdere distributie en een winkelpand in Kaminsk waar mensen die in de problemen zijn gekomen spullen kunnen aanschaffen.

Morgen hopen we deze plekken te kunnen bezoeken maar eerst is het zaak om aan te komen. Via Google maps komen we vrij makkelijk tot aan het begin van de stad waar Serafim ergens bij een tankstation op ons zit te wachten. Na enige misverstanden zien we al snel een witte Skoda verschijnen en maken we kennis met een monter ogende veertiger. Het is ijskoud en dus blijven we niet al te lang staan. We moeten hem volgen naar ons onderkomen voor deze nacht. En dat blijkt nog een hele tour te zijn. De stad is grotendeels in duister gehuld en op enkele verlichte winkels en restaurants na rijden we door een wereld van beton en asfalt met daarom heen donkere silhouetten van gebouwen. Dan rijden we een brug op en gaan we vermoedelijk de rivier de Dnjepr over die ergens onder ons moet liggen. Na enige kilometers slaan we opeens rechtsaf een kleine hobbelweg op en via enkele kilometers slechte weg rijden we opeens een hek door dat bij onze komst automatisch open zwaait. Geen idee waar we zijn maar daar komt snel verandering in. Serafim zegt dat we onze bagage moeten pakken en door de snijdende kou lopen we achter een dame aan die ons voorgaat naar een verzameling van blokhutten. We krijgen er allebei één toegewezen en verheugd constateer ik dat er elektriciteit is. In een aangenaam verwarmde, ruime kamer met een tweepersoonsbed zet ik mijn spullen neer en werp ik een blik in de badkamer en op de boiler. Wellicht wordt het zelfs warm douchen vanavond!

Maar zover is het nog lang niet omdat we volgens Serafim, die ons vriendelijk gebied te volgen, nog een avondprogramma hebben. We vertrekken met zijn auto en op mijn telefoon zie ik dat we aan de noordkant van de Dnjepr blijven en richting het centrum van de stad gaan. Na tien minuten stoppen we bij een restaurant waar we na binnenkomst onze jassen afgeven bij de garderobe. Via een ruimte met luide muziek (er is een verjaardagsfeestje) lopen we naar een rustiger zijvertrek waar al een tafel voor ons gedekt staat. Als we plaats nemen in de comfortabele stoelen worden we gelijk door een vriendelijke serveerster van een drankje voorzien en komen er schalen met voorafjes op de tafel. Ik ben nog steeds niet in orde maar dwing mezelf toch om het een en ander te proeven. Vooral de zalmzalade en de verse humus met rode bessen saus

zijn niet te versmaden en ik krijg zo waar enige eetlust! Als ik zo om me heen kijk naar deze luxueuze setting kan het verschil met gisteren bijna niet groter! Maar we moeten dit onthaal zien als een bedankje zegt Serafim die onze lichte gene wel begrijpt. We wilden wat terug doen voor Sandor en de vertegenwoordiging uit Nederland. Voor alle bewezen diensten en hulpgoederen die in de afgelopen maanden naar ons toe zijn gekomen.

Gedurende de maaltijd vertelt Serafim over het leven in de regio in oorlogstijd. Ook hier voortdurend stroomuitval, stokkende watertoevoer en af en toe raket aanvallen. Maar dat zinkt allemaal in het niet bij de ontberingen van de mensen in de frontgebieden en de soldaten die daar vechten. Veel van zijn vrienden en schoolkameraden zitten aan het front, veelal als officier. En hij heeft zich samen met andere vrienden die daar niet vechten tot doel gesteld ze zo veel mogelijk materieel bij te staan. Er zijn sinds maart al zeker veertig auto's gekocht, veelal fourwheeldrive's, die allemaal naar het front zijn gegaan als vervoer en verbindingsmiddel. Hij laat foto's zien van twee ongeschoren vrienden die eind maart meer dan een week aan de grens van Polen hebben gebivakkeerd om een auto te importeren. Ook waren ze in het begin erg druk met de vele vluchtelingen die vanuit Kharkov, Sumy en andere steden kwamen. Serafim vertelt dat hij erg onder de indruk was toen hij Sandor afgelopen zomer opzocht en zag hoe groot de nood is onder de lokale bevolking. Dat bracht hem en zijn vrienden er toe om de hulpverlening niet alleen op vluchtelingen te richten maar ook en inmiddels met name onder het armste deel van de burgers in de regio zelf. Voor de vluchtelingen is er nog enige aandacht en hulp vanuit de Oekraïense overheid en via internationale organisaties als het Rode Kruis maar voor de noden van het gewone volk is er maar bitter weinig aandacht en is de nood minstens zo nijpend.

De avond vliegt voorbij terwijl Serafim door blijft vertellen en Sandor dit zo goed mogelijk probeert te vertalen. De verhalen worden persoonlijker als hij vertelt over zijn ernstig zieke vader (kanker) en over de Joodse gemeenschap. Ik vraag hem naar zijn afkomst en hoe het hen in de Tweede Wereldoorlog is vergaan. De oorlog die destijds in deze contreien zo verschrikkelijk te keer is gegaan. Tachtig procent van de joden in de Dnipro regio hebben het niet overleefd. De voorouders van Serafim komen oorspronkelijk uit het oosten van Polen dat destijds onder de Russen viel. Door de rassenwetten die al in de Tsaristische tijd van kracht werden raakte zijn grootvader al zijn bezittingen (onder andere een fabriek en veel landerijen) kwijt. Aan het begin van de 20e eeuw werden ze gedwongen om te vertrekken en kregen een gebied toegewezen op ongeveer tachtig kilometer van Kaminsk. Ze begonnen daar met niks maar al snel werd het dorp het welvarendste van de regio en trok het veel werkgelegenheid aan voor de omliggende Oekraïense dorpen. In de wrede jaren dertig raakten ze door de Stalinistische politiek weer alles kwijt en bovendien konden ze door de voortdurende weigering van de autoriteiten om een staatsburgerschap te verkrijgen op geen enkele rekenen. Uitgerekend door deze weigering hadden ze geen documenten en dus geen bewijs van hun Joodse komaf waardoor ze de holocaust wisten te ontlopen. Ieder nadeel heeft zijn voordeel...

Rond een uur of elf slaat de vermoeidheid toe. Ook bij Sandor. Het was weer een intensieve dag. Al weer de derde op rij. De hoogste tijd om de blokhut op te zoeken. Voor vertrek nemen we nog even het schema door voor morgen terwijl ik aan een cognacje nip, een slaapmutsje voor hopelijk een goede nachtrust. Dan rijdt

Serafim ons door de vrieskou (de temperatuurmeter op het dashboard geeft -12 aan) naar ons onderkomen. Er is nog steeds (of alweer?) elektriciteit en mijn hoop op een warme douche komt nog uit ook!

Als ik om half negen wakker wordt is het stralend weer maar ijskoud. Het zwembad naast mijn hut waar nog een laagje water in staat is stijf bevroren. Ik heb uitstekend geslapen en voel me weer redelijk fit. Als ik een wandeling maak over het terrein zie ik hoe mooi de omgeving is waar we zitten. Het vakantie complex is gelegen langs een kleine aftakking van de Dnjepr die een eind verderop ligt. Het vijftig meter brede stroompje is omgeven met riet en bomen. Er zijn een aantal aanlegsteigers en een groot houten terras met trapjes aan de waterkant. Het is hier ongetwijfeld goed toeven in de zomer.

Bijscript foto: de blokhut, waarin ik heb overnacht

Om negen uur komt Serafim en eten we een omelet in het restaurant. Daarna rijden we in de bus achter hem aan en bij een garage langs de hoofdweg stappen we over in zijn auto en gaan op weg naar het distributie punt in Kaminsk dat gevestigd is in een winkelpand onder een flatgebouw. Ons bezoek is onaangekondigd maar dat is geen probleem. We maken kennis met enige medewerkers die hier al maanden als vrijwilligers aan de slag zijn. De veertiger Joerja is verantwoordelijk voor de aanvulling van het magazijn en loopt te sjouwen met dozen met levensmiddelen. Ik ga met telefoon en iPad in de weer om beelden te maken. Het geheel maakt een goed georganiseerde indruk met een kleding afdeling, een zijvertrek waar sanitaire producten liggen en een ruimte vol met voedsel. Ik herken veel dozen en etiketten. De balen rijst van Alla Marca food van de Amsterdamse groothandelsmarkt, blikken soep van Struijk en dozen noodles van Asia. De meubels en kasten die grotendeels afkomstig zijn van werkgroep de Ruyter uit Rijnsburg doen dienst als schappen waarin medicijnen, verbandmiddelen en andere sanitaire benodigdheden zijn gesorteerd. Jassen en blouses hangen op maat gesorteerd in rekken en op tafels liggen broeken, truien, shirts en andere kledingstukken.

Bijscript foto: de hulpgoederen winkel met enkele klanten.

Om de aanschaf van goederen ordentelijk te laten verlopen hebben ze al snel besloten om een systeem van tijdsloten te hanteren omdat het door de grote toeloop veel te chaotisch werd. Na aanmelding krijg je een tijd toegewezen, wordt je geregistreerd op vertoon van paspoort en krijg je rustig de tijd om de benodigde producten aan te schaffen. Zo houden ze de boel op orde en krijgt iedereen dezelfde mogelijkheden. Voor ouden van dagen en mensen die slecht ter been zijn worden de spullen aan huis gebracht.

We rijden weer terug naar de plek waar we de bus geparkeerd hebben en volgen Serafim op weg naar de loods waar de vrachtwagens aankomen. Het is een flink stuk rijden en net als gisteravond passeren we de grote brug over de Dnjepr. In de schittering van de zon zie ik een kilometers brede stroom met allerlei vertakkingen en met bomen en kreupelhout bedekte eilandjes. Even na de brug duiken we een wijk in met oude verweerde flatgebouwen en rijden we via een openstaand hek een bedrijventerrein op. Serafim loopt naar de conciërge die in een wachthokje een oogje in het zeil houdt en even later van binnenuit twee hoge openslaande deuren van het slot haalt. Het is een vrij grote onverwarmde ruimte en er is op het moment geen elektriciteit. In het half donker maak ik enkele beelden en ook hier zie ik weer de bekende dozen en producten liggen. Ik herken een aantal meubels die ik twee weken geleden nog heb helpen inladen bij de opslag plek bij van Winsum in Hattem en in een hoekje staat nog een uit Rijnsburg afkomstige pallet met glazen potten groenten van Hak. Het is inmiddels te koud geworden om hier nog te sorteren, vertelt Serafim. Dat doen we tegenwoordig ook maar in het winkelpand.

Voordat we vertrekken gaat hij ons nog voor naar het centrum van de stad waar de synagoge staat. Het blijkt een prachtig, modern gebouw te zijn dat gefinancierd is door een rijk gemeentelid van de Joodse gemeenschap in de Dnipro regio. Naast een gebedsruimte zijn er allerlei andere faciliteiten waaronder een conferentiezaal, een kinderdagverblijf en een kantine. De lunch is net bezig en er zitten enige tientallen kinderen en volwassenen aan lange tafels. Sandor en ik hebben nog een flinke rit voor de boeg en slaan het aanbod af om mee te lunchen. Maar Serafim heeft al een lunchpakket geregeld dat we mee kunnen nemen voor onderweg. Met twee volle plastic zakken proviand tussen ons in rijden we achter Serafim aan de stad uit. Na een paar laatste aanwijzingen over de beste route richting de hoofdweg en Kirovograd nemen we afscheid en bedanken we hem voor de genoten gastvrijheid.

Bijscript foto: de synagoge van Kaminsk.

Nu we de twee belangrijkste hoofddoelen van deze expeditie achter ons hebben richten we ons op de lange weg naar het westen van dit onmetelijk grote land. We hebben nog zeker 1100 kilometer voor de boeg en nu is het zaak geconcentreerd te blijven en weer veilig thuis te komen. Waar we gaan overnachten weten we nog niet. We zien wel even hoe het verloopt en maken dan wel een besluit. Het blijft oppassen geblazen want er kan altijd wat gebeuren. In een dorpje op de hoofdweg vlak voor Oleksandrija krijgen we bijna een dronkenlap onder de auto. Sandor heeft het gelijk in de smiezen en remt al af. Een man zwalkt met vrouw en twee kinderen over straat en net voor we aan komen rijden steekt hij zomaar de weg over. Sandor remt flink en het gaat maar net goed. In mijn ooghoeken zie ik hoe zijn vrouw hem de huid vol scheldt en hoe het kind dat ze stevig aan de hand houdt het op een brullen zet. Verweerde, rood aangelopen gezichten met slechte gebitten waar de moeilijkheden van het leven van afspatten.

Net als we denken progressie te maken krijgen we te maken met een flinke omleiding. Ook nu weer is het een brug die er uit ligt, nabij het plaatsje Znamyanka, en het kost ons zeker anderhalf uur omrijden. Niet alleen door de grotere afstand maar ook door de slechte weg. Het is inmiddels al weer donker en navigerend op Google maps rijden we door een totaal onverlichte omgeving weer richting de hoofdweg. Opeens zien we in de verte een auto met zwaailichten opdoemen en worden we langs de kant van de weg gesommeerd. Zes vrachtwagens met afgedekte nummerplaten komen voorbij gereden met ongetwijfeld militaire goederen aan boord. Onder dekking van de nacht onderweg naar een militaire basis of misschien wel het front?

Ondanks het tijdverlies liggen we nog op schema voor het motel dat Sandor voor deze nacht in gedachten heeft. Terwijl ik het stuur overneem regelt hij de accommodatie. Op de hoofdweg is het weer prima doorrijden. Wel is het grotendeels tweebaans en dus is het oppassen geblazen met inhaalmanoeuvres. Voor we het weten zijn we bij Uman en passeren we de weg Kiev - Odessa waar we twee dagen geleden afbogen naar het zuiden. Twee dagen geleden nog maar! Wat is er sindsdien veel gebeurd! Alle belevenissen on the road en al die verhalen van al die mensen in dit bijzondere en ook verrassend diverse land. Oekraïeners, Russen, Turken en Hongaren. Moslim, orthodox, protestants en Joods.

Een uurtje later rijden we bijna het motel voorbij want het dorpje Krasnopilka ligt er geheel onverlicht bij. Het is nog steeds berekend als we de wagen parkeren en ons melden bij de vriendelijke receptioniste. Het hoofdlampje komt weer goed van pas want er is geen stroom maar gelukkig draait de verwarmingsketel op gas en is het lekker warm op de kamer. Rond acht uur springen de lampen aan en lopen we naar het naastgelegen wegrestaurant. Ik heb nog steeds weinig eetlust en bovendien heb ik me al te goed gedaan aan een paar lekkernijen uit het lunchpakket van Serafim. Sandor neemt een soepje en als de stroom wegvalt zoeken we maar weer snel onze kamers op.

Zodra het licht begint te worden spring ik het bed uit en haal een kop koffie. Sandor is ook al wakker en ik kruip gelijk achter het stuur zodat Sandor de nodige telefoontjes kan plegen met het thuisfront. Het is de zesde december en dus Sint Nikolaas, een feestdag die ook in Oost-Europa draait om de kinderen. Sandor krijgt zijn zoontje aan de lijn en vertelt hem dat de Sint een pakketje voor de kleine Kamil langs de weg heeft gezet waarmee hij vanavond hoopt thuis te komen. Hij is één en al oor en gedurende de rest van de dag belt hij om het uur met zij vader om te vragen waar hij is en vooral hoe lang het nog duurt!

Bij een wegrestaurant dat Sandor goed kent eten we een Kaukasische soep, een ietwat zurige maar erg smaakvolle bouillon die voornamelijk bestaat uit gekookt varkensvlees. Met de Armeense uitbater gaat Sandor op zoek naar een plastic ton, het cadeau voor zijn zoontje. Ik blijf wachten in het koude, onverlichte restaurant. Gelukkig zijn ze al snel terug en gaan we op weg. De reden van de ton met stevig deksel word me al snel duidelijk. In een plaatsje aan een meertje stoppen we om vissen te kopen. Even later komen Sandor en de winkelier aanlopen met een gevulde ton water met vissen tussen zich in. Voor de vijver naast de boerderij, zegt Sandor met een glimlach op het gezicht. "Dat gaat Kamil leuk vinden!"

De rest van de terugreis gaat voortvarend hoewel het een lange rit blijft. Ook is het in bepaalde gebieden spekglad. In de dorpen zie ik de mensen voetje voor voetje over de stoepen schuifelen. Gelukkig liggen de hoofdwegen er beter bij! Het is al donker als we na Stryi weer de weg door de Karpaten inslaan. En het weer wordt er ook niet beter op. Striemende regen aangevuld met grote, natte sneeuwvlokken. Een donkere asfaltweg waar de strepen nauwelijks nog zichtbaar zijn bezaaid met grote plassen en her en der diepe kuilen. Oppassen geblazen dus! Rond een uur of zeven komen we aan in Mukatsjeve en stoppen we om te tanken. Voor het laatste stuk neemt Sandor het stuur weer over terwijl ik na elf uur gereden te hebben plaatsneem op de rijderstoel en tevreden een blikje bier open trek. Al snel komen we op bekend terrein. Zo te zien geen stroom maar dat doet er nu niet toe want we zijn weer thuis! Vrouw en kind staan te wachten en de kachel brandt volop en er staat eten klaar. Maar Sandor kan daar nog even niet van genieten want eerst moeten de boodschappen van de Sint nog afgeleverd worden. Met hoofdlampjes getooid verdwijnen vader en zoon naar de boerderij terwijl ik Oksana verslag doe van onze belevenissen.

Geschreven door: A.B. (André) de Jong

December 2022

Wist je dat wij als stichting het ANBI-certificaat hebben?

Dit betekent dat uw giften fiscaal aftrekbaar zijn!

IBAN: NL03 RABO 0325 7748 89

Stichting Oekraïne Projecten

Sportlaan 25

8084 VA Het Harde

→ oekraïne-projecten.nl

volg ons op

